jud, täpilised ɔc. Wäga harwa saab partide juures täitsa muste mune näha. Mitte kogemata ega inimese silmarõõmuks ei ole aga nii mitmete linnu tõugude munad nii imelikul wiisil wärwitatud ja kirjatatud. Sellel on sügaw põhjus ja nõuudmine. Meie näeme, et linnu munad ikka selle järele oma kirja ja karwa saawad, kus kohas nad on. Nende ümber olewad pesa kõrred ja sammal, nende ümber olewad puu tükikesed, rohu liblud ja muud asjad ei lase sagedaste linnu mune sugugi ära tunda, — nii ühte moodi on munad oma ümber olewate asjadega. Ja see on Loojast targaste säetud, sest muidu saaksiwad enam jagu linnu pesi waenlaste läbi ära rikutud. Kes ei ole metsas walge kase otsas wingi pesa näinud! Waata kudas ta ise kase tohukesest ja puu samblast, just kase karu nägu, kokku on punutud. Pealt waadata, on munad ja pesa seest poolne külg jällegi nii petwat puu karwa, et keegi teda otse kohe ehk korraga leida ei wõiks. Sedasama näeme linnukeste pesade juures, mis maapinnale on ehitatud. Linnud, kes walgeid mune munewad (nagu kanad, rööwijad linnud ɔc.), teewad aga oma pesa sinna, kuhu waenlased kallale ei saa, ning sellepärast ei ole nende munadel aga ka midagi kirjut karwa tarwis, mis peale tungija silma wõiks petta.

Kus ja kudas saab aga muna selle imeliku mitmesuguse karwa?

Looduse tundja silm leiab piagi ära, et need kirjad ja täpid, mis linnu muna põhjuskarwa (sinise, pruuni ɔc.) peal on, enamiste mustjat, pruunikat, roostekarwa, punakat, kollakat ehk rohelikku karwa on. Need wärwid sündisiwad aga punase werewärwi oluse (bämoglobiin) ja sapiwärwi läbi, mis esimesega üht laadi on. Selle teadmise läbi wõime aga munade kirjatamise sündimise ära seletada. Kuna walgete munade wärw juba tupe teel muna-koore sünnitawale krobawedelikule selka segatud saab, tuleb kirju wärw weresoonte otsakestest, mis tupe seinas lõpewad, walmi koore peale.

Aga ka muna koor ise piab tähele pandud saama. Ehk ta küll pudew ja murduw on, siiski on tall suur painumise ja kindluse wõim. Igamees teab, kui raske, jah wõimatu see on, üht otseldi hoitud muna käte wahel katki rusuda. Igamees wõib ise katsuda: Wiska muna niidu ehk pehmema muru maa peal nii kõrgele kui sa tahad, ta ei läha maha lukkudes mitte katki, waid kargab maast weel ülesse, nagu gummist kerake.

Teadupärast on, et iga muna mõni aeg pärast munemist kergemaks läbab. Löödakse wärskelt munetud muna katki, siis nähtakse, et ta täis on. Löödakse wanem muna katki, siis leitakse tema nüris otsas tühja ruumi. See tühi ruum sünnib seeläbi, et munast wett ära aurab ja muna pilw end siis kokku tõmbab. Aga kudas saab wee auur nii kindla kubja koore läbi munast wälja?

Wõta tükk muna koort ja lahuta temast sisemine muna nahk ära ja hoia koort wastu walgust, siis näed sa temas õhemaid ja paksemaid kohtasi, augukesi nagu paikasi ɔc., waatad sa aga suurendamise klaasi läbi muna koore boolsaste läbi, siis leiad sa temast hulga teekesi ja augukesi, mis seest wälja ja wäljast sisse läbawad, et õhku, mis muna sees, wälimise õhuga wahetada. Need on need linnu muna maja aknakesed. Ja need aknakesed on muna sisu kohta wäga tähtsad. Saawad nad lakiga kinni pandud, siis sureb munas seisaw elu mõne aja järele ära (nii pia kui õhk, mis muna tühjas ruumis oli, ära pruugitud sai). Kaabitsetakse aga nua otsaga mõnelt kohalt lakk ära, siis hakkab muna sisu jälle õhku saama ja elutsema. Hauduw lind laseb ka seeläbi õhku munade sisse tungida, et ta ajuti pesa pealt ülesse tõuseb ja ka mune pesas ümber liigutab. — Aga need tubanded muna aknakesed saadawad ka temale sagedaste suurt kahju. Seisawad munad suwel kuiwal ja soojal kohal, nimelt pööningutel, siis wõiwad nad täitsa ära kuiwada. Niiskematel ja jahedamatel kohtadel ei ole seda mitte karta. Ärakuiwamise läbi wõib munakoor ka kergeste ärarikutud